

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PETER AHČIN

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
ZAVAROVANJE ZAKONSKE SREČE

Ljubljana, Februar 2006

PETER AHČIN

IZJAVA

Študent PETER AHČIN izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom Dr. LILJANE FERBAR in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 FUNKCIJA SREČE	2
1.1 Razlika med srečo in koristnostjo z vidika družbe in posameznika	2
1.2 Funkcija sreče posameznika	4
1.3 Funkcija vrednosti posameznika z vidika družbe.....	8
1.4 Pogoji največje sreče	9
2 DENARNA VREDNOST ZAKONSKE SREČE	12
2.1 Kompenzacija izgube sreče	12
2.2 Vrednost sreče z vidika dveh partnerjev	13
2.3 Vrednost zakonske sreče in posledic njene izgube z vidika celotne družbe.....	15
3 ZAVAROVALNIŠTVO	16
3.1 Statistične osnove zavarovalništva.....	17
3.2 Življenjsko zavarovanje.....	19
3.3 Mešano življenjsko zavarovanje	20
3.4 Trajanje in premije mešanega življenjskega zavarovanja	21
3.5 Namen mešanega življenjskega zavarovanja.....	21
3.6 Tablice smrtnosti	22
3.7 Računanje premij	23
4 ZAKONSKA SREČA	26
4.1 Vzroki za razpad zakonskih zvez	26
4.2 Vrste posledic razpada zakonskih zvez	27
4.3 Vplivi na mentalno in fizično zdravje zakoncev	27
4.4 Mešano zavarovanje zakonske sreče.....	28
4.5 Mešano zavarovanje zakonske sreče z nakupom točk sklada.....	29
4.6 Mešano zavarovanje zakonske sreče z zakonskim svetovanjem.....	33
4.7 Zavarovanje zakonske sreče z vidika družbe	34
4.7.1 Zavarovanje zakonske sreče s strani izobraževalnih ustanov.....	35
SKLEP	35
LITERATURA	37

UVOD

Idejo zavarovanja zakonske sreče sem dobil med pisanjem seminarske naloge o vrednosti človeškega življenja na študentski izmenjavi v Neaplju. Takrat sem bil navdušen nad idejo, da bi bilo mogoče v primeru, da ne bi imeli določenih predsodkov, skoraj karkoli oceniti v denarju. V tistem trenutku se mi zavarovanje zakonske sreče ni zdelo posebno zanimivo, profesor Francesco Pastore pa mi je predlagal, da bi na to temo kaj več napisal. Problematično se mi je zdelo, da tudi v primeru, da bi srečo lahko ocenili v denarju, zavarovanje v klasičnem pomenu ne bi imelo smisla, saj se zakonska sreča prepogosto konča in tako ni več učinka, ki ga ima sicer zavarovanje. Zavarovalne vsote bi bile namreč premajhne glede na premije, da bi bilo zavarovanje zanimivo. Kasneje sem se spomnil, da bi lahko zavarovalne vsote izplačali le v primeru, da zakonska zveza ni prekinjena. Na ta način bi bili nagrajeni tisti, ki se potrudijo za svojo zakonsko srečo. Morda bi celo koga pripravilo do tega, da bi se potrudil rešiti zakon, da ne bi izgubil potencialne vsote. Glede tega si ne bi upal ugibati. Gotovo pa bi bilo smiselno temeljito premisliti, ali se sploh splača spodbujati vztrajanje v zakonu in čemu smo se ljudje pripravljene odpovedati zaradi večjega dohodka. Moje diplomsko delo je namenjeno enostavni analizi odpovedovanja sreči. V njem sem skušal ugotoviti na zelo poenostavljen način, kako bi lahko srečo ovrednotili v denarju. Hkrati sem hotel na podlagi te ocene predlagati obliko zavarovanja zakonske sreče, ki bi bila lahko tržno uporabljiva.

Med pisanjem sem izvedel, da se področje vrednotenja sreče v zadnjih letih precej razvija. Gre za primerjave kvalitete življenja, kot jo zaznavajo ljudje, in tiste, ki jo kažejo ekonomski kazalci. Moje delo spada v to področje, deloma pa tudi na področje zavarovalništva. V svojem delu sicer ne pridem do načina, kako zavarovati srečo pred izgubo, na neki način pa bi morda predlagane sheme spodbudile prizadevanje in razmišljanje o partnerskih, zakonskih in nezakonskih zvezah.

V prvem poglavju je obravnavana funkcija sreče. Funkcijo sem zasnoval na podlagi razmisleka, da si pogosto želimo stvari, ki jih v resnici ne rabimo, pa vendar ko jih enkrat imamo, skoraj ne moremo brez njih. Njim nasproti sem postavil nekatere hipotetične dobrine, ki jih v resnici rabimo, pa se tega ne zavedamo dobro. V nadaljevanju sem hotel pokazati, da z vidika narodnega bogastva niti ni pomembno, katere dobrine se troši, temveč le koliko se jih troši. Tega vprašanja sem se lotil iz meni zanimivega zornega kota, denarne vrednosti posameznika iz

vidika družbe. V drugem poglavju so ocene sreče, do katerih sem prišel po razmisleku na podlagi konceptov iz prvega poglavja. V tretjem poglavju je predstavljeno življenjsko zavarovanje, ki služi kot modelna shema zavarovanja zakonske sreče. Nekaj takih shem sem sestavil in jih predstavil v zadnjem 4. poglavju.

1 FUNKCIJA SREČE

1.1 Razlika med srečo in koristnostjo z vidika družbe in posameznika

Na vprašanje, kaj je sreča, skoraj vsak človek odgovori drugače. Popolne definicije zato ni mogoče najti. Neko približno definicijo, ki v določnem pogledu drži, pa bomo vseeno morali izbrati, če hočemo poiskati funkcijo sreče. Razmislek, da smo srečni, kadar je nekaj tako kot želimo in nesrečni kadar ne sprejmemo, da je nekaj drugače, kot želimo, je mene napeljalo na sledečo definicijo sreče:

“Sreča je razlika med izpolnjenimi in neizpolnjenimi željami.”

V ekonomski teoriji se pogosto uporablja pojem koristnosti pri izpeljevanju nekaterih temeljnih zakonov, ki naj bi na mikroekonomskem nivoju vodili do ravnotežij in učinkovitosti. V tem delu bomo predpostavljali, da sama koristnost, ki jo določen proizvod ali storitev prinese potrošniku, niti ni tako pomembna; pomembnejše za nas bo, ali ta proizvod oziroma storitev potrošnika osrečuje ali ne. Lahko bi rekli, da bo naše vodilo skozi to delo v razvitem svetu vse širše sprejeti imperativ sreče.

V teoriji naj bi družba v skladu s prevladujočim sistemom vrednot zagotavljala svojim članom čim več koristi. Ta korist je mišljena predvsem v materialnem smislu, medtem ko je sreča sicer odvisna od določenih materialnih pogojev, vendar zaobjema bistveno širši spekter dobrin.

Posameznik lahko vrednoti neko dobrino zelo visoko, kar pomeni, da ta dobrina v njegovih očeh nosi veliko koristi, vendar pa zaradi njene pridobitve ne bo nujno bolj srečen. Lahko bi rekli tudi, da je sreča tisti del koristi dobrine, ki potrošnika osrečuje.

Ko se govori o koristnosti in potrošniškem presežku, se avtomatično predpostavlja,

da je potrošnik dobrine nekaj pridobil. Ali je resnično kaj pridobil, je odvisno od situacije in našega prepričanja.

Predstavljamo si neko osebo višjega srednjega razreda, ki vidi reklamo za najnovejši model svoje najljubše znamke avtomobila. Reklama ji vzbudi željo po novem avtomobilu, zato se oseba odpravi do avtomobilskega salona in kupi avtomobil. Ob nakupu tega avtomobila oseba prejme koristnost, ki jo v njenih očeh avto nosi, oziroma, upoštevajoč ceno avtomobila, potrošniški presežek, ki je razlika koristnosti in cene avtomobila. Sreča te osebe pa ni tako enoumno določljiva. Za trenutek, ko oseba vidi reklamo lahko rečemo, da je nekoliko bolj nesrečna kot pred tem, saj se ji je pojavila neka nova neizpolnjena želja. To stanje traja, dokler se ji želja ne izpolni. Kaj se zgodi po nakupu, je odvisno od karakterja osebe. To osebo lahko osrečuje že samo vožnja lepega in kvalitetnega avtomobila. V tem primeru bi lahko rekli, da je bila nadkompensirana nesreča povzročena ob reklami, saj je oseba po nakupu srečnejša, kot preden je videla oglas. Lahko pa je njeno zadovoljstvo odvisno od zavisti drugih. V tem primeru oseba sicer na trenutke doživlja zadoščenje svojih želja, vendar se ob tem pojavi nova želja in skrb, da bi bila čim večkrat videna s svojim novim avtomobilom. Ves ta razmislek je precej poenostavljen in seveda ni nujno pravilen, v zastavljenem okvirju pa nam lahko zadovoljivo služi.

Sam pojem sreče je še bolj izmuzljiv kot pojem koristnosti, ki se ga v praksi ravno zaradi njegove abstraktnosti ne ocenjuje. Kljub temu bom v tem delu skušali definirati dejavnike sreče in poiskati nekatere njene bolj ali manj objektivne pokazatelje.

Vzemimo prejšnji primer kupca avtomobila, ki je bil po nakupu avtomobila srečnejši kot pred njim. Če bi obstajal neki motiv, ki bi osebo prepričal, da avtomobila ne kupi, ob tem pa bi oseba dosegla enako raven sreče, bi lahko rekli, da je vrednost tega motiva izražena v denarju, v tem istem okolju natančno enaka vrednosti prihranka. Ta motiv je lahko nakup drugega avtomobila, počitnice, ljubezen in drugo.

Očitno se lahko isto raven sreče doseže na več možnih načinov in z različnimi stroški. Še več, lahko bi rekli, da za določene dobrine z vidika sreče posameznika niti ni potrebe preden posameznik ni obveščen o njihovem obstoju. Šele oglaševanje takšne dobrine ustvari željo, ki jo mora potem posameznik zadovoljiti, da doseže prejšnjo raven zadovoljstva. Za eno vrsto dobrin pa velja, da so le odgovor na

obstoječo potrebo, ki ni bila izzvana z oglaševanjem. Oglaševanje je v tem primeru zgolj informativno in ne prinaša izgube sreče.

1.2 Funkcija sreče posameznika

Predstavljajmo si, da nas zanima, koliko lahko maksimalno tehtajo vsi živeči ljudje na tem svetu skupaj. Če bi lahko vse ljudi pripravili do tega, da bi pojedli vso hrano, ki je na razpolago, in jih potem stehali, bi bilo vprašanje rešeno. Če bi se vprašali, koliko so lahko vsi ljudje skupaj srečni, bi bil odgovor podoben z dvema razlikama: ugotavljanje sreče posameznika je mnogo težje kot ugotavljanje njegove teže, druga pa je kompleksnost uporabe vsega znanja in surovin, ki vodijo do njihovega optimalnega izkoristka, to je do največje možne sreče.

V resnici ne bomo ocenjevali vse sreče na tem svetu - problem je bistveno preveč kompleksen - lahko pa poskusimo oceniti oziroma primerjati, vsaj na abstraktni ravni, vrednost dobrin, ki bi jih v potrošnji lahko nadomestili z dobrinami, katerih oglaševanje ne prinaša izgube sreče. Potrebe po teh dobrinah naj bi bile na nek način inherentne človeku.

Predstavljajmo si funkcijo sreče posameznika (prav tako lahko predstavlja funkcijo sreče skupine posameznikov, ki imajo skupno potrošnjo). Na začetku smo rekli, da je sreča razlika med izpolnjenimi in neizpolnjenimi željami. Posameznik zadovoljuje svoje želje s potrošnjo dobrin. Na drugi strani pa mu informacije o obstoju vzbujajo nove želje. Ko rečemo oglaševanje, mislimo v resnici informacije, ki jih posameznik dobi v zvezi z neko dobrino. To pa je lahko dejanski oglas ali pa pričevanje drugih oseb.

Pri oglaševanju dejansko ne gre le za informiranje, oglasi in potrošniki oglaševanih dobrin vzbujajo pri nepotrošnikih željo po imetju dobrine. Le v redkih primerih gre za oglaševanje, ki nosi izključno informativno vrednost. Skušajmo ločiti vrste dobrin na tej osnovi, se pravi na dobrine, ki zadovoljujejo želje, ki izhajajo iz oglaševanja, in na tiste, ki ne izhajajo iz oglaševanja. V prvo skupino spadajo na primer vse luksuzne dobrine, modne muhe, športna oprema pri nešpornikih in podobno. V drugo skupino pa zdravstvena oskrba, rekreacija, izobraževanje, ljubezen, varnost, nasveti in drugo.

Ločnica seveda ni popolna, v večini primerov pa lahko hitro ugotovimo, kateri

skupini določena dobrina pripada. Zaradi družbeno sprejetih norm, pa bi bilo zelo težko ugotoviti, kaj človek dejansko rabi in česa ne.

Zapišimo sedaj funkcijo sreče:

$$F = f(\alpha, x, t) \quad (1)$$

kjer je:

α – razmerje količin zaznanih oglasov, ki vzbudijo nove želje, in tistih, ki ne vzbudijo želja

x – potrošnja dobrin, ki zadovoljijo želje, ki jih vzbudijo oglasi

t – potrošnja dobrin, ki zadovoljijo želje, ki jih ne vzbudijo oglasi

Za razmerje α velja naslednja zveza:

$$\alpha = m_x / m_t \quad (2)$$

pri čemer je:

$$m_x + m_t = C \quad (3)$$

Simbola m_x in m_t označujeta oglaševanje dobrin vrste x in t . Predpostavljamo, da posameznik lahko zazna le omejeno količino oglasov, ki je vedno manjša od celotne količine oglasov, ki ji je izpostavljen. Zato se lahko vrednosti m_x in m_t spreminjata le v mejah med 0 in C .

Natančne oblike funkcije sreče ne bi imelo smisla iskati, njene lastnosti pa so navedene spodaj:

Funkcija sreče je navzgor in navzdol omejena:

$$-\infty < F(\alpha, x, t) < \infty, \forall \alpha, x, t \quad (4)$$

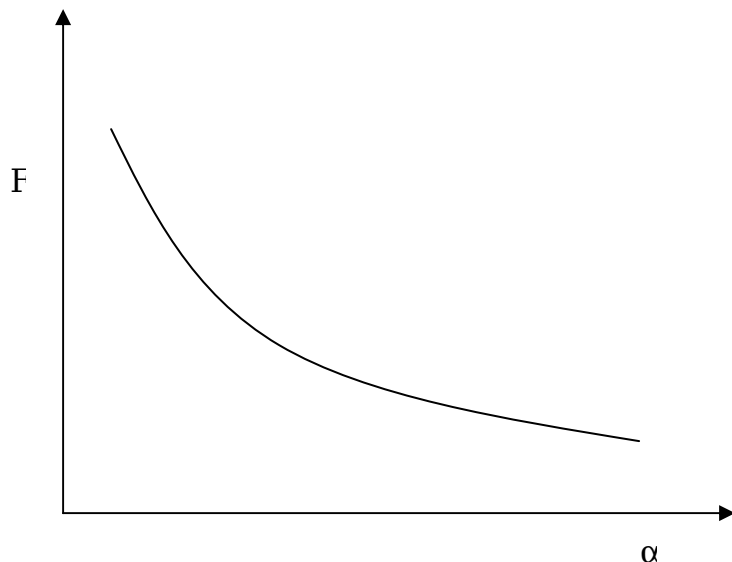
Večje razmerje α zmanjšuje vrednost funkcije sreče:

$$\partial F / \partial \alpha \leq 0 \quad (5)$$

Funkcija sreče se zmanjšuje po padajoči stopnji:

$$\partial^2 F / \partial \alpha^2 \geq 0 \quad (6)$$

Slika 1: Odvisnost F od razmerja α

Vir: Lasten vir.

Vrednost funkcije sreče se zmanjšuje z večanjem α . Večji kot je α počasneje se zmanjšuje vrednost F.

Potrošnja dobrin x in t povečuje vrednost funkcije sreče:

$$\partial F / \partial x \geq 0 \quad (7)$$

$$\partial F / \partial t \geq 0 \quad (8)$$

Potrošnja dobrin povečuje vrednost funkcije sreče po padajoči stopnji:

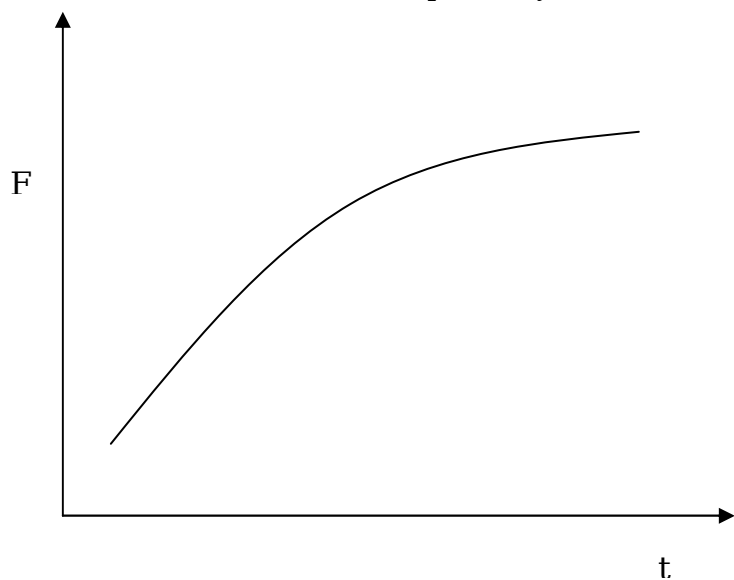
$$\partial^2 F / \partial x^2 \leq 0 \quad (9)$$

$$\partial^2 F / \partial t^2 \leq 0 \quad (10)$$

Z večanjem razmerja α se povečuje mejni doprinos sreče zaradi potrošnje dobrin x:

$$\partial^2 F / \partial \alpha \partial x \geq 0 \quad (11)$$

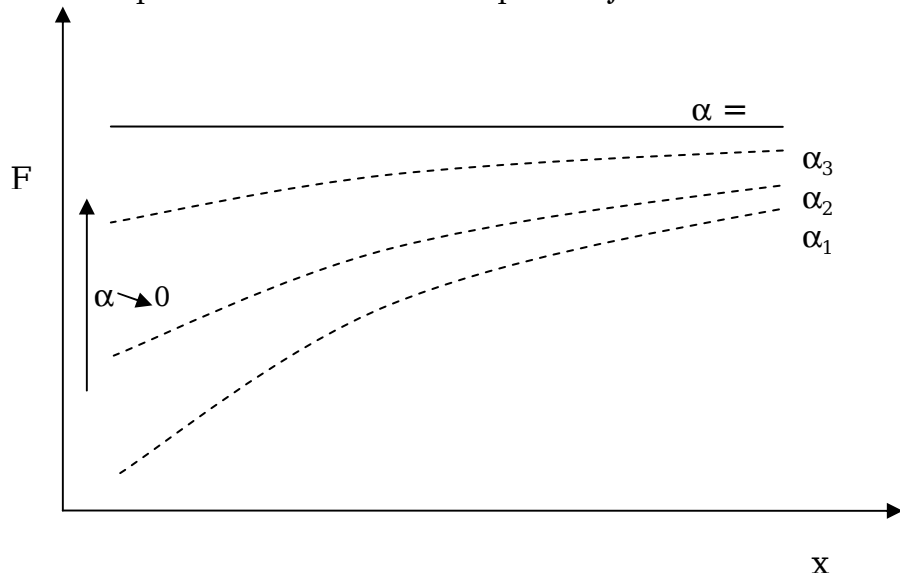
Slika 2: Odvisnost sreče F od potrošnje dobrin t

Vir: Lasten vir.

Potrošnja dobrin t povečuje vrednost funkcije sreče. Z večanjem t se mejni doprinos k F zmanjšuje. Podoben graf bi lahko narisali za potrošnjo dobrin x .

Slika 3: Vpliv α na odvisnost F od potrošnje x

Vir: Lasten vir.

Krivulja $F(x)$ se izravnava z manjšanjem α . V limiti ko je $\alpha = 0$ je popolnoma ravna. Hkrati je razvidno, da je konstantni nivo F pri $\alpha = 0$ enak limiti $F(x)$, ko se x poveča čez vse meje.

Ta zadnja lastnost pravi, da če oseba zazna več oglasov, si dobrin vrste x bolj želi. Po drugi strani manjša količina zaznanih oglasov zmanjšuje mejni doprinos potrošnje dobrin x . V skrajnosti, ko $\alpha = 0$ postane $F_x = 0$, kjer F_x predstavlja odvod F po x .

1.3 Funkcija vrednosti posameznika z vidika družbe

Predpostavljajmo, da posameznik stremi k čim večji sreči. Moderna družba načeloma teži k čim višji blaginji. Ta se ocenjuje predvsem v denarju. Poskusimo torej najti funkcijo denarne vrednosti posameznika z vidika družbe, potem pa bomo poiskali pogoje največje sreče v razmerah čim višje blaginje na podlagi funkcije denarne vrednosti posameznika z vidika družbe.

Vrednost posameznika je odvisna od tega, kaj ta proizvede in kako vpliva na ostale, to pomeni, kaj proizvedejo ostali zaradi njegove prisotnosti. Kaj bo sam proizvedel, je odvisno predvsem od njegovih sposobnosti in tega, kako jih bo uporabil. Zamislimo si funkcijo vrednosti posameznika. Ali bi jo lahko na kakšen način uporabili in ali je mogoče oceniti njene parametre, nas niti ne zanima. Ta funkcija je zamišljena izključno za ilustracijo ideje ravnotežja med potrošnjo in srečo posameznika v tem delu.

Zapišimo našo funkcijo vrednosti posameznika:

h – posameznikove sposobnosti

v – faktor realizacije posameznikovih sposobnosti

i – vpliv na okolje; koliko okolje proizvaja, ker je neka oseba v njem prisotna

$$W = f(h, v, i) \quad (12)$$

$$W(h, v, i) = h * v + i \quad (13)$$

Predpostavimo sedaj, da posameznik to, kar ustvari, tudi potroši. Njegovo potrošnjo označimo s črko c :

$$c = h * v \quad (14)$$

Po drugi strani je njegovo potrošnja enaka vsoti vrednosti potrošnje dobrin x in t. P_x in P_t označujeta cene dobrin x in cene dobrin t:

$$c = P_x * x + P_t * t \quad (15)$$

Iz (13), (14) in (15) dobimo:

$$W(c,i) = c + i = P_x * x + P_t * t + i \quad (16)$$

Dobili smo povsem preprosto povezavo med potrošnjo dobrin vrste x in t, vplivom na okolico in na drugi strani denarno vrednostjo posameznika. Iz enačbe (16) je tudi razvidno, da dokler je dobrine t potrebno plačevati, je z vidika vrednosti posameznika vseeno, katera vrsta dobrin se troši x, ali t, pomembno je le, da se potrošnja c ne zmanjša.

1.4 Pogoji največje sreče

Zanima nas, v katerem primeru posameznik maksimira svojo srečo ob pogoju, da je potrošnja konstantna. Drugi pogoj, ki ga bomo upoštevali je, da je razmerje med oglaševanjem obeh vrst dobrin določeno.

Da bi prišli do odgovora, bomo uporabili metodo vezanih ekstremov funkcije $F(\alpha, x, t)$.

$$L(\alpha, x, t, \lambda) = F(\alpha, x, t) + \lambda * (P_x * x + P_t * t - c) \quad (17)$$

To funkcijo odvajamo po spremenljivkah x, t in λ .

$$L_x = F_x + \lambda * P_x = 0 \quad (18)$$

$$L_t = F_t + \lambda * P_t = 0 \quad (19)$$

$$L_\lambda = P_x * x + P_t * t - c = 0 \quad (20)$$

Iz (18) in (19) izrazimo λ :

$$\lambda = -F_x / P_x \quad (21)$$

$$\lambda = -F_t / P_t \quad (22)$$

Od tod dobimo:

$$F_t / F_x = P_t / P_x \quad (23)$$

Zadnji izraz je pogoj za maksimalno srečo pri dani potrošnji in razmerju oglaševanja za obe vrsti dobrin.

Kaj pa bi se zgodilo, če bi lahko spreminjali še razmerje α ? Funkcija sreče je definirana tako, da velja:

$$F(0, x, t) < \infty, \forall x, t \quad (24)$$

$$\partial F / \partial \alpha \leq 0 \quad (5)$$

Od oblike funkcije je odvisno, ali bo imela v točkah $\alpha = 0$ lokalni ekstrem ali ne. Drugi pogoj pravi, da je funkcija padajoča glede na razmerje α . To pomeni, da je ob nespremenjeni potrošnji, vrednosti funkcije sreče največja pri $\alpha = 0$, α namreč ne more biti manjši od 0:

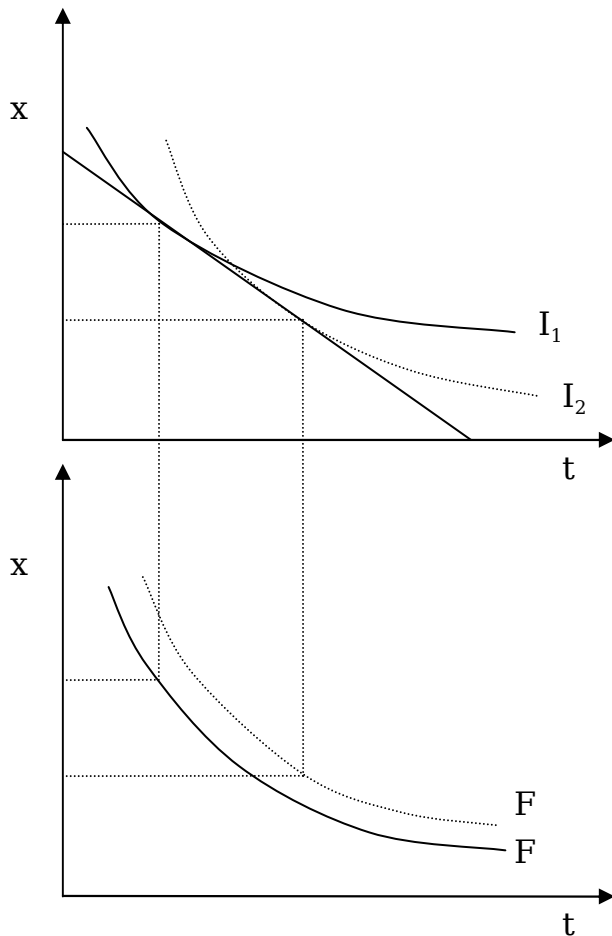
$$F(0, x_0, t_0) > F(\alpha, x_0, t_0), \forall x_0, t_0, \alpha > 0 \quad (25)$$

Rečeno drugače: posameznik je najsrečnejši, če je razmerje med oglaševanjem, ki mu vzbuja nove želje in oglaševanjem, ki ga le informira enako 0, torej da prvega sploh ni. Z večanjem deleža informativnega oglaševanja in s tem manjšanjem razmerja med obema vrstama oglaševanja se koristnost, ki jo posameznik vidi v določeni dobrini, vse bolj približuje sreči, ki mu jo določena dobrina zagotavlja. V tem primeru se krivulje koristnosti približajo krivuljam sreče. Nekatere dobrine bi tako ostale brez koristnosti v očeh potrošnikov, nekatere pa bi, nasprotno, v njihovih očeh pridobile koristnost.

Od tod se nam ponujajo zanimivi sklepi. Pogoj (11) pravi, da se naklon $F(x)$ povečuje z večanjem razmerja α . Predpostavimo, da gre naklon $F(x)$ proti 0, ko gre

α proti nič, to pomeni, da je mejna srečnost, če jo smemo tako imenovati, za dobrine vrste x enaka 0. V tem skrajnem primeru se bodo potrošniki odločali le za dobrine vrste t . Ne gre zato, da bi se vse dobrine vrste x nehale proizvajati. Če predpostavljamo, da lahko posamezna dobrina združuje nekaj dobrine vrste t in nekaj dobrine x , si lahko predstavljamo trg, kjer vsi potrošniki razumejo svoje potrebe in njihove vzgibe. V tem primeru bi del dobrine, ki smo ga opisali kot dobrino x prenehal biti zanimiv in dobrina bi vsebovala le še del, ki smo ga označili s t .

Slika 4: Indiferenčne krivulje in krivulje F

Vir: Lasten vir.

Oglaševanje dobrine t spremeni naklon indiferenčnih krivulj. Potrošnik vidi v oglaševani dobrini več koristi, zato se novo ravnovesje vzpostavi pri večji potrošnji dobrine t . S tem preide na višjo vrednost funkcije sreče F_2 , kot prikazuje spodnja krivulja.

Za boljšo predstavo vzemimo spet avtomobil. Posameznik potrebuje prevozno sredstvo, možnost nevarne vožnje in postavljanja pa sta verjetno le slaba

kompensacija neke druge potrebe. Dobro informiran potrošnik, ki razume svoje potrebe, se bo na primer odločal za nove varnostne sisteme namesto za dodatne konjske moči.

Po dosedanjem razmisleku se takoj ponudi določena aluzija na fašizem. Razmišljanje o tem, kaj si ljudje želijo, je smiselno, dokler ne gre za poseganje v svobodo posameznika. Naš namen tudi ni zaničevanje kupcev dragih avtomobilov, redko komu pa se bo zdelo, da so ti nujni za zadovoljstvo. Lahko si predstavljamo, da obstajajo določene dobrine, za katere velja družbeni konsenz, da so zelo zaželeni. Luksuz gotovo ni med njimi, skoraj vsi pa se strinjamo, da je zdravje tako fizično kot psihično temeljnega pomena v našem življenju.

2 DENARNA VREDNOST ZAKONSKE SREČE

2.1 Kompensacija izgube sreče

Tema diplomskega dela je zavarovanje zakonske sreče. V zavarovalništvu se zavaruje predmet zavarovanja z zavarovalno vsoto, ki je poleg verjetnosti izgube predmeta odvisna tudi od njegove vrednosti. Vrednost dobrin, s katerimi se trguje, je enostavno določljiva, ugotavljanje vrednosti sreče pa se zdi, če sploh možno, stvar zelo oddaljene prihodnosti ali celo znanstvene fantastike. Pa vendar bi v nekaterih primerih in z določenimi poenostavitvami lahko ugotovili oportunitetne stroške sreče.

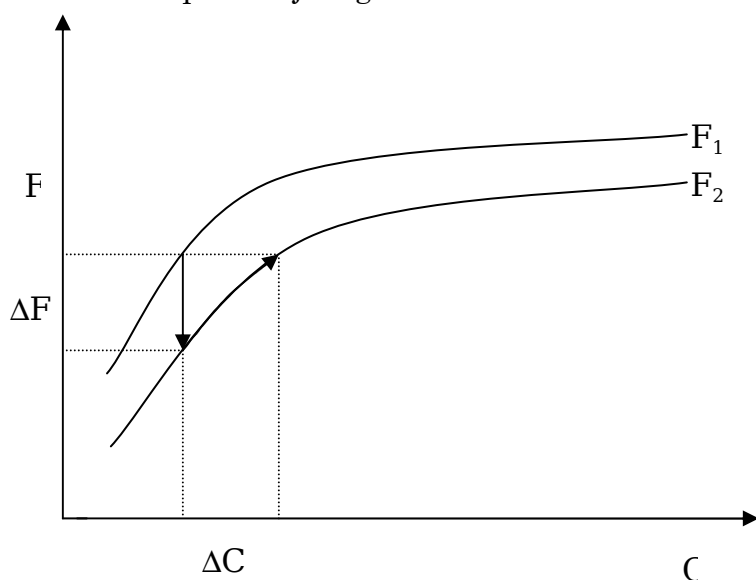
Če, bi ljudi kar vprašali, koliko jim njihov zakon predstavlja, verjetno vsaj prva leta ne bi dobili odgovora. Lahko pa si predstavljamo, da bi ob popolni diskretnosti in poznavanju želja posameznikov verjetno dobili neke ideje o tem, kaj bi bili, vsaj nekateri posamezniki, hipotetično pripravljani zamenjati za svojo srečo. V zakonih se to pravzaprav ves čas dogaja. Na primer moški, ki veliko pije in se pozno vrača domov s prazno denarnico, je zagotovo manj srečen, kot drug moški, ki namesto za alkohol, denar porablja za otroke, poleg tega pa trezen svojo ženo in posledično tudi sebe veliko bolj osrečuje kot pijan.

Poglejmo sedaj, kaj se zgodi, ko iz neke zveze izgine sreča. Najprej sta oba partnerja srečna, v nekem trenutku pa drug z drugim nista več zadovoljna in njuna zveza jima ne prinaša več toliko sreče kot prej. Lahko ju celo onesrečuje. Njuna ljubezen je dobrina vrste t in v tem primeru sta jo izgubila. Poleg dobrin t

pa na srečo vpliva tudi potrošnja dobrin x . Z dodatno potrošnjo dobrin x bi partnerja lahko kompenzirala izgubo sreče zaradi izgube ljubezni. Slika 5 (str. 14) prikazuje opisano situacijo. Na abscisni osi je potrošnja dobrin x označena s C , na ordinatni osi pa sreča. Ob izgubi ljubezni se krivulja sreče pomakne navzdol. Isti nivo sreče je mogoče doseči s povečanjem potrošnje C .

Rekli smo, da oglaševanje zbuja nove želje in s tem onesrečuje. Ker so vplivi oglaševanja prisotni še iz časa pred izgubo ljubezni so v vsakem trenutku prisotne neke neizpolnjene želje. Zadovoljitev nekaterih od teh želja lahko partnerja pripelje do nivoja sreče, ki sta ga dosegala pred izgubo ljubezni.

Slika 5: Kompenzacija izgube sreče

Vir: Lasten vir.

Kompenzacija izgube sreče zaradi izgube dobrine t s potrošnjo dobrin $x - C$. Na sliki sta dve krivulji sreče v odvisnosti od potrošnje C . F_2 je nižja od F_1 zaradi izgube t .

2.2 Vrednost sreče z vidika dveh partnerjev

Za boljšo predstavo o ideji, ki jo razlagamo, bomo navedli primer približnega izračuna denarne vrednosti zakonske sreče. Seveda gre samo za slabo oceno te vrednosti, vendar želimo le ponazoriti način razmišljanja v tem primeru.

Primer:

Predstavljajmo si homoseksualni par, ki se zaljubi pri 25 letih. Prva 3 leta sta obe zadovoljni, potem pa se ena naveliča svoje partnerice. Naenkrat jo začne motiti vse okolje in najrajši bi šla živeti v drugo mesto. Kdaj svojo srečo izgubi druga partnerica, za nas ne bo pomembno, v vsakem primeru pa jo je izgubila v teh treh letih ali pa jo bo po razpadu zveze.

Po razvezi se naveličana partnerica preseli v neko večje mesto, kjer so cene 15 odstotkov višje. Poiskati mora novo službo, med tem pa nima lastnih dohodkov, temveč troši lastne prihranke. Ko se končno ustali, ji njena nova služba prinaša 2/3 višji zaslužek, zato z različnimi aktivnostmi in drugačno potrošnjo doseže isti nivo sreče, kot ga je imela, ko je bila še srečno zaljubljena.

Skušajmo podati oceno vrednosti izgubljene sreče za eno leto za prvo partnerico. Primerjali bomo vrednost enega leta izgubljene sreče.

c – letna potrošnja, ki jo je imela prva partnerica pred izgubo sreče

p – razmerje cen v starem in v novem mestu

R – letni dohodki prve partnerice pred izgubo sreče

p_2 – razmerje dohodkov pred in po razvezi

s – preračunana vrednost potrošenih prihrankov za eno leto v novem mestu

$$c = 15.000 \text{ EUR}$$

$$p = 1.15$$

$$R = 15.000 \text{ EUR}$$

$$p_2 = 1 + 2/3 = 5/3$$

$$s = 500 \text{ EUR}$$

Vrednost izgubljene sreče je enaka razliki med stroški in prihodki pred in po razvezi. Ker pa so cene višje v večjem mestu, bomo vrednosti dodatne potrošnje delili z razmerjem cen.

$$F = (R \cdot p_2 - c \cdot p - s) / p = (25.000 - 17.250 - 500) / 1.15 = 6.304,35 \text{ EUR}$$

Vrednost F nam pove, koliko bi v tem močno poenostavljenem primeru potrebovala prva partnerica, da bi kljub manjši sreči zaradi izgubljene ljubezni dosegla tak nivo sreča, kot ga je uživala pred izgubo.

Poglejmo še položaj druge partnerice. Ta je po razvezi ostala zelo nesrečna. Nerazumno so se vse njene želje omejile na željo po vrnitvi prve partnerice. Za to

bi bila pripravljena plačati kakršnokoli ceno. Znašla se je torej v situaciji, ko je preslabo informirana, da bi dosegla višji nivo sreče. Če bi se v tem trenutku obrnila na kakšnega svetovalca (lahko tudi na nadvse modrega člana družine), ki bi ji pomagal, da bi razumela svoje potrebe, bi lahko kompenzirala svojo izgubo. Sčasoma se je vseeno naučila uživati v drugih rečeh in kmalu je ugotovila, da jo bolj kot posedanje pred televizorjem veseli slikarstvo. Zato se je zaposlila in se vpisala na tečaj slikarstva. Če močno poenostavimo situacijo in predpostavljamo, da jo je do tega trenutka finančno podpirala njena družina in je zato za njo edina razlika v stroških tečaj slikarstva in material za slikanje, ki jo stane letno okoli 4.000 EUR, lahko zaključimo, da je to vrednost, ki bi ji ob pravem oglaševanju zagotovila enak nivo sreče, kot ga je imela pred razvezo s partnerico.

2.3 Vrednost zakonske sreče in posledic njene izgube z vidika celotne družbe

V prejšnjem primeru smo razmišljali, koliko denarja potrebuje mlad par, da nadomesti svojo izgubo ljubezenske sreče. Zdaj bomo skušali razmišljati nekoliko širše in upoštevati več vidikov pri razvezi para. Izbrali bomo poročen par, ki se loči, saj je v tem primeru domet posledic razveze širši, poleg tega pa je zavarovanje zakonske sreče v osnovi namenjeno poročenim parom.

Primer:

Mlad par se poroči pri 22 letih. Žena je zaposlena kot prodajalka v cvetličarni, mož pa je upravnik manjšega skladišča. Skupaj imata dva otroka, starejši je med uspešnejšimi učenci v svojem razredu, mlajši pa je sicer nadarjen športnik, šolo pa sicer ne zdeluje z odličnim uspehom, vendar nima večjih težav.

Po 12 letih zakona se zakonca ločita. Zamislimo si, kakšna bi lahko bila situacija po ločitvi. Moški mora poiskati novo stanovanje in kupiti nov avto, da se lahko vozi v službo. Poleg tega začne več piti in v službi postane nekoliko bolj malomaren. Čez dve desetletji bo občutil posledice nezdravega načina življenja in postal dražji za zdravstveni sistem, kot bi bil, če ne bi pil. Žena je sicer postala precej bolj razdražljiva, več ima dela doma, kakšnih večjih stroškov tej družbi in njej sami pa njena razveza ni povzročila. Oba otroka pa sta se močno poslabšala v šoli. Njuna samopodoba se je precej znižala ob pogostih izbruhih frustracij obeh staršev. Starejši je, namesto da bi se vpisal na dobro gimnazijo in kasneje na fakulteto, končal slabšo gimnazijo in ni nikoli dokončal fakultete. Mlajši pa se je po končani osnovni vpisal na frizersko šolo, ki je ni nikoli končal in se je kasneje zaposlil v

istem skladišču kot njegov oče.

Skušajmo podati poenostavljeno finančno analizo posledic ločitve z vidika družbe. Predpostavljali bomo, da so vse vrednosti valorizirane na trenutek ločitve zakoncev.

Seštevek spodaj navedenih vrednosti je izguba družbe zaradi izgube zakonske sreče zakoncev. Gre seveda za zelo grobo oceno izgube, poleg tega je ta izguba lahko zelo različna od ene do druge družine, kljub temu pa nam lahko služi za vizualizacijo načina razmišljanja o finančnih posledicah ločitve.

Višji stroški zdravstva zaradi prekomernega pitja:	10.000 EUR
Izgube, ki jih moški povzroči uporabnikom skladišča zaradi malomarnosti od ločitve do konca njegove delovne dobe:	20.000 EUR
Razlika dodane vrednosti, ki bi jo prinesel starejši otrok družbi, če bi se do konca šolal in realizirane dodane vrednosti:	200.000 EUR
Razlika dodane vrednosti, ki bi jo prinesel mlajši otrok družbi, če bi končal policijsko šolo in realizirane dodane vrednosti:	200.000 EUR
	SKUPAJ: 430.000 EUR

Za konec pogledjmo še posledice ločitve z vidika zakoncev:

Kot smo rekli, je moral moški kupiti nov avto in najeti novo stanovanje. Poleg tega mora plačevati preživnino za otroka. Njegovo slabše zdravje je plačano iz zdravstvene blagajne, tako da mu ne predstavlja dodatnih stroškov. Ženska ima kljub preživnini več stroškov z obema otrokoma kot prej, saj mora zdaj sama plačevati stanovanje.

Dodatni stroški, ki nastanejo zaradi ločitve, so v grobem avtomobil in najemnina novega stanovanja. Namesto za kakšno namensko varčevanje, gre sedaj nekaj denarja za pijačo. Če ocenimo vrednost avtomobila na 10.000 EUR, diskontirano najemnino novega stanovanja na 30.000 EUR in diskontirano vrednosti pijače na 10.000 EUR, dobimo grobo oceno stroškov ločitve 50.000 EUR.

3 ZAVAROVALNIŠTVO

V tem poglavju je na primeru, ki je v marsičem podoben zavarovanju zakonske sreče, predstavljena problematika zavarovalništva. Gre za življenjsko zavarovanje. Začne se s statističnimi osnovami zavarovalništva in nadaljuje z življenjskim zavarovanjem. Podobnosti med življenjskim zavarovanjem in zavarovanjem zakonske sreče se začnejo že pri nematerialni naravi predmeta zavarovanja. Zavarovanje zakonske sreče, kot sem si ga zamislil, pa zahteva nekakšno zmes zavarovanja in varčevanja. Ta zmes je prisotna tudi pri mešanem življenjskem zavarovanju, zato sem glavnino tretjega poglavja namenil tej obliki življenjskega zavarovanja.

3.1 Statistične osnove zavarovalništva

Eno temeljnih načel zavarovalništva je prenos variabilnosti tveganja od zavarovanca k zavarovalcu. Drugo načelo je, da večje, kot je število zavarovancev, manjša je variabilnost tveganja (Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 86).

Naslednji štirje primeri ilustrirajo navedeni načeli. V prvem primeru imamo enega nezavarovanega posameznika. V primeru izgube je njegova izguba enaka X . Pričakovana izguba je odvisna od verjetnostne porazdelitve dogodkov (v trivialnem primeru sta možna le dva izida: izguba z verjetnostjo p ter, z verjetnostjo $1-p$, primer ko neželeni dogodek ne nastopi). Položaj prikazuje Tabela 1.

Tabela 1: Varianca brez zavarovanja v primeru enega posameznika

	<i>Zavarovanec</i>	<i>Zavarovalec</i>
<i>Izguba</i>	X	0
<i>Pričakovana izguba</i>	$E(X)$	0
<i>Varianca</i>	$\text{var}(X)$	0

Vir: Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 88.

Če se posameznik zavaruje pri zavarovalcu, prenese varianco svojega tveganja na zavarovalca. Zaradi enostavnosti je zavarovalna premija enaka pričakovani izgubi. Položaj prikazuje Tabela 2 (str. 18).

Tabela 2: Varianca z zavarovanjem v primeru enega posameznika

	<i>Zavarovanec</i>	<i>Zavarovalec</i>
<i>Izguba</i>	$E(X)$	$X-E(X)$
<i>Pričakovana izguba</i>	$E(X)$	0
<i>Varianca</i>	0	$\text{var}(X)$

Vir: Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 88.

Tudi zavarovalec je zainteresiran za zmanjšanje tveganja. To doseže, kadar je zavarovancev več. Tabela 3 prikazuje primer, ko se skupina posameznikov ne zavaruje.

V primeru, da se skupina posameznikov zavaruje, pa je situacija takšna, kot jo prikazuje Tabela 4. (Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 89).

Tabela 3: Varianca brez zavarovanja v primeru skupine posameznikov

	<i>Zavarovanci</i>	<i>Zavarovalec</i>
<i>Izguba</i>	$\sum X_i$	0
<i>Pričakovana izguba</i>	$\sum E(X_i)$	0
<i>Varianca</i>	$\text{var}(\sum X_i)$	0

Vir: Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 89.

Tabela 4: Varianca brez zavarovanja v primeru enega posameznika

	<i>Zavarovanci</i>	<i>Zavarovalec</i>
<i>Izguba</i>	$\sum E(X_i)$	$\sum X_i - E(\sum X_i)$
<i>Pričakovana izguba</i>	$\sum E(X_i)$	0
<i>Varianca</i>	0	$\text{var}(\sum X_i)$

Vir: Hart, Buchanan, Howe, 1996, str. 89.

Rekli smo, da je zavarovalec zainteresiran za zmanjšanje tveganja. V zadnjem primeru (Tabela 4, str. 18) je varianca izida enaka varianci vsote X . V nadaljevanju je prikazano, kako se pri neodvisnih spremenljivkah z enako verjetnostno porazdelitvijo zmanjšuje koeficient variance. Koeficient variance nam pove, kolikšen delež pričakovane vrednosti izida predstavlja standardni odklon.

$$E\{\sum X_i\} = \sum E\{X_i\} = nE\{X_i\} \quad (3.1)$$

$$\text{var}\{\sum X\} = E\{(\sum X_i - E\{\sum X_i\})^2\} = n\text{var}\{X\} \quad (3.2)$$

$$cv = \sqrt{\text{var}\{\sum X\}} / E(\sum X) = \sqrt{n} \sqrt{\text{var}\{X\}} / nE(X) = cv\{X\} / \sqrt{n} \quad (3.3)$$

V resnici se varianca ne porazdeljuje vedno normalno in tudi ne v vseh primerih z enako porazdelitvijo. Kljub temu je mogoče pokazati, da se varianca z večanjem števila zavarovancev zmanjšuje.

3.2 Življenjsko zavarovanje

V prejšnjem poglavju smo govorili o prenašanju variabilnosti tveganja od zavarovanca na zavarovalca. Zavarovalec to variabilnost še zmanjša s tem, da omogoči zavarovanje večji skupini ljudi. V primeru zavarovanja zakonske sreče bodo vsi zavarovanci plačali neko vsoto – zavarovalno premijo, zato da bi v primeru izgube te sreče oziroma v primeru ločitve dobili neko zavarovalno vsoto.

Tisti, ki se bodo ločili med zavarovalnim obdobjem, bodo prejeli to vsoto, tisti ki pa se v tem obdobju ne bodo ločili, lahko na koncu dobijo nič ali pa neko drugo vsoto. Možnost, da se neka vsota izplača, četudi do ločitve ne pride, je kot bomo videli, ena od možnosti zavarovanja. Takemu zavarovanju pravimo mešano zavarovanje.

Zaradi mnogih podobnosti med življenjskim zavarovanjem in zavarovanjem zakonske sreče bomo najprej pogledali življenjsko zavarovanje in nato razmislili, kaj vse bi morali upoštevati pri zavarovanju zakonske sreče.

V primeru življenjskega zavarovanja gre kot pri vsakem drugem zavarovanju za prenos in zmanjšanje variabilnosti tveganja. Družina se zavaruje za primer velikega izpada dohodkov, ki nastopi ob smrti družinskega člana. V vsakem

primeru so to pogrebni stroški, če pa je umrli član družine zaposlen, gre tudi za izpad dela njegovih osebnih dohodkov.

Življenjsko zavarovanje se pojavlja v štirih oblikah (Gantar-Brovč, 1997, str. 2) :

- **riziko življenjsko zavarovanje;** zavarovalna vsota izplačana če zavarovanec umre v določenem obdobju;
- **zavarovanje za vse življenje;** zavarovalna vsota se izplača ob smrti zavarovanca;
- **mešano življenjsko zavarovanje;** zavarovalna vsota se izplača, če zavarovanec umre v določenem obdobju (riziko zavarovanje) ali na koncu obdobja, v primeru, da zavarovanec ne umre (zavarovanje za primer doživetja);
- **rentno zavarovanje;** gre za serijo zavarovanj, kjer posamezno zavarovanje traja eno leto.

Predstavili bomo mešano življenjsko zavarovanje, saj je to najbolj podobno shemi, ki jo bomo predlagali za zavarovanje zakonske sreče.

3.3 Mešano življenjsko zavarovanje

Mešano življenjsko zavarovanje je kombinacija riziko življenjskega zavarovanja in zavarovanja za primer doživetja. Prvo zagotavlja izplačilo zavarovalne vsote v primeru, da nastopi smrt zavarovanca v zavarovalnem obdobju, drugo pa v primeru, da zavarovanec v tem obdobju ne umre.

Z vidika zavarovalnice je mešano zavarovanje sestavljeno iz naraščajoče investicije ter padajočega riziko zavarovanja. Zavarovanec se zavaruje za določeno zavarovalno vsoto, s čemer se zaveže, da bo v začetku vsakega leta zavarovalnega obdobja vplačeval zavarovalno premijo. Kumulativa teh premij je njegova investicija – njegovi prihranki. Zavarovalnica pa se na drugi strani zaveže, da v primeru, da zavarovanec umre, svojcem izplača zavarovalno vsoto.

Razlika med zavarovalno vsoto in kumulativo premij je riziko zavarovanje, ki pada z vsako naslednjo vplačano premijo – zavarovalnica ima za vsako dodatno leto

življenja zavarovanca manjšo izgubo pri izplačilu, saj se z leti njegov vloženi prihranek veča (Gantar-Brovč, 1997, str. 8).

3.4 Trajanje in premije mešanega življenjskega zavarovanja

Zavarovalne police so lahko plačljive v 10, 15, 20, 25, 30 ali več letih. Obdobje plačevanja premij je lahko določeno s starostjo zavarovanca, kar pomeni, da polica zapade, ko zavarovanec doseže starost na primer 60 ali 65. Police so lahko plačljive s skrajšanim plačevanjem premij, kar pomeni, da se na primer 30-letna polica plača v 20 letih. V tem primeru so premije toliko višje, da je njihova prihodnja vrednost enaka pričakovani vrednosti police z vidika zavarovalnice.

V splošnem pa so premije pri mešanem življenjskem zavarovanju višje kot pri ostalih oblikah življenjskega zavarovanja. Razlog je v tem, da se zavarovalna vsota izplača tako v primeru smrti kot v primeru doživetja. Police so lahko plačljive z letnimi, polletnimi, trimesečnimi ali mesečnimi premijami (Gantar, 1997, str. 9).

3.5 Namen mešanega življenjskega zavarovanja

Pri mešanemu življenjskemu zavarovanju gre za varčevanje z dodatnim elementom, to je izplačilo zavarovalne vsote v primeru smrti. V osnovi obstajajo trije razlogi za takšno zavarovanje (Gantar-Brovč, 1997, str. 11) :

- **spodbuda varčevanja;** marsikdo se odloči za varčevanje, pa na koncu denar raje porabi, kot da bi varčeval. Ko zavarovanec sklene polico zavarovanja, pa je zavezan redno plačevati zavarovalne premije v predvidenih rokih;
- **sredstvo za preskrbo na stara leta;** z upokojitvijo se dohodki znižajo. Eden od možnih načinov varčevanja za to obdobje je tudi mešano življenjsko zavarovanje;
- **sredstvo zavarovanja proti prekinitvi varčevalnega načrta zaradi smrti;** Družine so finančno močno odvisne od staršev. Poleg izgube družinskega člana je v primeru, da eden od staršev umre, lahko prekinjen pomemben varčevalni načrt (za šolanje otrok) in pomembnejše, ukinjen je pomemben del vira dohodkov.

3.6 Tablice smrtnosti

Za izračun premije zavarovalne police morajo zavarovalnice oceniti verjetnost nastopa zavarovalnega dogodka. V primeru življenjskega zavarovanja so osnova tega izračuna tablice smrtnosti.

Tablice smrtnosti se sestavijo s pomočjo statističnih podatkov o umrljivosti dovolj velikega vzorca ljudi in vsebujejo število umrlih v vsakem starostnem razredu od 0 do 100 let. Podatke ločimo po spolu. Tablice smrtnosti vsebujejo podatke o velikosti populacije v vsakem starostnem razredu in podatke o številu umrlih med dvema sledečima si starostnima razredoma (Bogataj, Ferbar, 2004, str. 235).

Tabela 5: Primer tablic smrtnosti za moško populacijo (izsek).

<i>Starost x</i>	<i>Število živih l_x</i>	<i>Število umrlih d_x</i>
0	10.000.000	26.300
1	9.973.700	10.273
2	9.963.427	9.864
3	9.953.563	9.655
4	9.943.908	9.248
5	9.934.660	8.743
6	9.925.917	8.239
7	9.917.678	7.736
8	9.909.842	7.432
9	9.902.510	7.328
10	9.895.182	7.421

Vir: RP-2000 Mortality Tables Report

Z l_x označujemo velikost populacije pri starosti x . l_0 je tako velikost celotnega vzorca. Z d_x označimo število umrlih med letoma x in $x+1$. Izračuna se preprosto iz razlike:

$$d_x = l_x - l_{x+1}$$

Iz tablic smrtnosti lahko računamo naslednje verjetnosti (Bogataj, Ferbar, 2004, str. 235) :

-verjetnost, da posameznik doživi x let: l_x/l_0 ;

-verjetnost, da bo posameznik umrl med starostjo y in z let: $(l_y-l_z)/l_0$;

-verjetnost, da bo oseba stara x let, živela do y-tega leta: l_y/l_x ;

-verjetnost, da bo oseba stara x let umrla v starosti med y in z let: $(l_y-l_z)/l_x$.

3.7 Računanje premij

Premije so lahko plačljive letno na začetku vsakega leta, polletno, četrletno in mesečno ali celo v enkratnem znesku na začetku zavarovalnega obdobja. Predpostavlja se, da so smrti med letom enakomerno porazdeljene. Zavarovalnice med zavarovalnim obdobjem vplačane premije vlagajo v različne naložbe. Ker donosi niso zagotovljeni, zavarovalnice delajo rezervacije. Pri izračunu premij pa upoštevajo predvidene realne obrestne mere v prihodnosti (Gantar-Brovč, 1997, str. 22).

Bruto premija

Zavarovalnica mora od zavarovancev zbrati premije, ki skupaj z donosi njenih naložb omogočajo kritje vseh stroškov pogodbe. Stroški pogodbe vključujejo zavarovalne vsote in operativne stroške zavarovalnice.

Stroške zavarovalnice razdelimo v tri osnovne skupine:

1. pridobitveni stroški – gre za stroške, povezane s sklenitvijo novega zavarovalnega razmerja; provizija zastopniku, izpis police, zdravstveni pregled in drugo;
2. inkasni stroški – ti so povezani z vzdrževanjem sklenjenih zavarovalnih polic;
3. upravni stroški – gre za plače, najemnine, takse, davke, pravdne stroške in vse ostale stroške, ki jih ima zavarovalnica pri svojem poslovanju.

Stroške lahko delimo tudi na spremenljive in stalne stroške. Z upoštevanjem vseh

stroškov, sredstev za ustvarjanje dobička, rezervacij ter statističnih podatkov lahko izračunamo potrebne premije.

Poleg bruto premije moramo omeniti tudi neto premijo. **Neto premija** je enaka bruto premiji zmanjšani za stroške in rezervacije (Gantar-Brovč, 1997, str. 27).

Primer:

Starši zavarujejo svojega otroka pri 4 letih za obdobje 5 let z mešanim življenjskim zavarovanjem. Zavarovalna vsota v primeru doživetja je enaka 500.000 SIT, v primeru smrti pa 1.000.000. Zavarovalnica zahteva 5-odstotno letno obrestno mero.

$$x = 4$$

$$n = 5$$

$$F_1 = 500.000$$

$$F_2 = 1.000.000$$

$$r = 0.05$$

Mešano zavarovanje je sestavljeno iz rizičnega zavarovanja in zavarovanja za primer doživetja. Izračunajmo najprej premijo za primer doživetja:

Enkratno premijo izračunamo po enačbi:

$$P = F * l_{x+n} / l_x * (1+r)^{-n} \quad (3.4)$$

Enačba izraža enakost med izplačanimi in zbranimi sredstvi (Bogataj, Ferbar, 2004, str. 238).

Pri 5-odstotni obrestni meri bo morala zavarovalnica zbrati za zavarovance, ki bodo doživeli 9 let, naslednjo vsoto denarja:

$$P_1 * l_4 = F_1 * l_9 * (1+r)^{-5}$$

Enkratna premija za primer doživetja bo enaka (l_9 in l_4 odčitamo iz tabele 3.4.1):

$$P_1 = (1+r)^{-5} * F_1 * l_9 / l_4 = 0.783526 * 500.000 * 9.902.510 / 9.943.908 = 390.132$$

Drugi del mešanega življenjskega zavarovanja je rizično zavarovanje. Izračunajmo

še vrednost njegove enkratne premije za ta primer. Računali bomo vsoto potrebnih sredstev za vsako leto zavarovanja. Za vsako leto izračunamo vrednost sredstev, ki jih potrebujemo za izplačilo zavarovalnih vsot svojcem umrlih in te vrednosti diskontiramo na začetek zavarovalnega obdobja:

$$P_2 = F_2 * (d_4 / (l_4 * (1+r)) + d_5 / (l_4 * (1+r)^2) + d_6 / (l_4 * (1+r)^3) + d_7 / (l_4 * (1+r)^4) + d_8 / (l_4 * (1+r)^5))$$

$$P_2 = 1.000.000 * 36.042,529 / 9.943.908 = 3.624,6$$

Vidimo, da je premija za rizično zavarovanje – za primer smrti – mnogo manjša od premije za primer doživetja, čeprav smo izbrali za polovico nižjo zavarovalno vsoto za primer doživetja. Razlog je v tem, da je verjetnost smrti v zavarovalnem obdobju bistveno nižja od verjetnosti doživetja.

Celotna premija v enkratnem znesku bo enaka vsoti obeh izračunanih premij:

$$P = P_1 + P_2 = 393.756,6$$

Izračunana premija je enaka vrednosti, ki jo zavarovalnica potrebuje, da izplača vse zavarovance. Seveda bodo zavarovanci, ki umrejo pred iztekom zavarovalnega obdobja in se niso odločili za plačilo premije v enkratnem znesku, plačali manj od te vsote.

Poglejmo še primer, ko se zavarovanec odloči za letno plačevanje premij na začetku vsakega leta. Najprej izračunajmo premijo za primer doživetja. Veljati mora enakost med zbranimi sredstvi tekom zavarovalnega obdobja in izplačanimi sredstvi na koncu zavarovalnega obdobja.

$$P_1 * l_4 * (1+r)^5 + P_1 * l_5 * (1+r)^4 + P_1 * l_6 * (1+r)^3 + P_1 * l_7 * (1+r)^2 + P_1 * l_8 * (1+r) = F_1 * l_9$$

$$P_1 = F_1 * l_9 / (l_4 * (1+r)^5 + l_5 * (1+r)^4 + l_6 * (1+r)^3 + l_7 * (1+r)^2 + l_8 * (1+r))$$

$$P_1 = 500.000 * 9.902.510 / 57.596.931,51 = 85.963,87$$

Za drugi del premije, premije v primeru smrti, velja enakost med zbranimi sredstvi in izplačanimi sredstvi tekom zavarovalnega obdobja. Vse vrednosti so diskontirane na konec zavarovalnega obdobja:

$$P_2 * (l_4*(1+r)^5 + l_5*(1+r)^4 + l_6*(1+r)^3 + l_7*(1+r)^2 + l_8*(1+r)) = F_2 * (d_4*(1+r)^4 + d_5*(1+r)^3 + d_6*(1+r)^2 + d_7*(1+r) + d_8)$$

$$P_2 = F_2 * (d_4*(1+r)^4 + d_5*(1+r)^3 + d_6*(1+r)^2 + d_7*(1+r) + d_8) / (l_4*(1+r)^5 + l_5*(1+r)^4 + l_6*(1+r)^3 + l_7*(1+r)^2 + l_8*(1+r))$$

$$P_2 = 1.000.000 * 46.000,41 / 57.596.931,51 = 798,66$$

Celotna letna premija za mešano življenjsko zavarovanje bo enaka vsoti obeh izračunanih premij (za primer doživetja in rizično zavarovanje) :

$$P = P_1 + P_2 = 86.762,53$$

Na podoben način bi lahko izračunali polletne, četrletne ali mesečne premije. V izračunih pa nismo upoštevali stroškov zavarovalnice. Za kritje stroškov je potreben še dodaten pribitek na vrednost premije.

Viri, ki jih bomo navajali, so bile večinoma raziskave, opravljene v ZDA. Te raziskave kažejo, da 62 odstotkov ločenih obžaluje, da se niso bolj potrudili rešiti svojih zakonov. 76 odstotkov ne odpravi težav, temveč jih le nadomestijo druge težave (Stanton, 1998, str. 38-42).

4 ZAKONSKA SREČA

V tem poglavju bomo preleteli nekaj vzrokov ločitev in njihovih posledic. Zatem pa sledi nekaj shem zavarovanja zakonske sreče.

4.1 Vzroki za razpad zakonskih zvez

Ameriška akademija ločitvenih odvetnikov je na podlagi obravnavanih primerov sestavila in objavila seznam vzrokov razpada zakonskih zvez. Kot temeljni vzrok vsem naštetim navaja pomanjkanje predanosti zakonski zvezi. S tem želijo opozoriti, da so navedeni vzroki in njihovo nereševanje posledica tega pomanjkanja.

Vzroki so po pogostosti razdelili v dve skupini. V skupino najbolj pogostih vzrokov štejejo: slaba komunikacija, finančne težave, velike spremembe prioritete in

nezvestobo. V drugo skupino pa so uvrstili: neuresničena pričakovanja, različne oblike zasvojenosti, fizično, spolno in čustveno nadlegovanje, nesposobnost reševanja konfliktov (Making Marriage last, 2001).

4.2 Vrste posledic razpada zakonskih zvez

Različne raziskave kažejo pozitivne učinke srečnih zakonov na družine. Kažejo tudi na negativne posledice ločitev. Te učinke lahko razdelimo v tri skupine:

1. vplivi na mentalno in fizično zdravje zakoncev;
2. vplivi na ekonomsko stanje zakoncev;
3. vplivi na otroke.

Nekaj bomo povedali le o prvi skupini vplivov. Mislili bi si, da bo pomembnejša druga skupina vplivov. Razlog je v tem, da s predlaganimi shemami v resnici ne nameravamo reševati finančnih težav ločenih parov. Če bi se uveljavila kakšna shema podobna kateri od tistih, ki jih bomo predlagali na koncu, bi verjetno pripomogla kvečjemu k temu, da bi se zakonca bolj posvetila reševanju zakonskih težav.

4.3 Vplivi na mentalno in fizično zdravje zakoncev

Raziskava iz 1988 je pokazala, da je ločitev najpomembnejši razlog samomorov. Ločeni moški trikrat pogosteje naredijo samomor kot poročeni. Ločeni moški imajo veliko večje tveganje, da umrejo zaradi tuberkuloze in sladkorne bolezni. V splošnem ločeni moški 3.4 krat verjetneje, ločene ženske pa 2.0 krat verjetneje umrejo nenaravne smrti kot poročeni. Poleg tega ločeni moški in ženske dvakrat pogosteje trpijo zaradi duševne motnje kot poročeni (Robins, Regier, 1991, str. 44).

Med poročenimi moškimi in ženskami je pogostost duševnih motenj najnižja, med ločenimi pa najvišja. Ločene osebe 4 do 5 krat verjetneje obiskujejo psihiatrične klinike, 6 do 10 krat verjetneje pa so celo internirane kot poročene (Robins, Regier, 1991, str. 44).

4.4 Mešano zavarovanje zakonske sreče

Rekli smo, da naj bi bilo zavarovanje zakonske sreče podobno mešanemu življenjskemu zavarovanju. Zavarovalna polica bi se vplačala na začetku obdobja, letno, polletno ali drugače. Zavarovalna vsota pa bi se izplačala na koncu obdobja v primeru, da se par ne loči. V primeru ločitve, bi bila zavarovalna vsota izplačana na koncu leta ločitve zakoncev.

Nekatere sheme življenjskega zavarovanja so zelo podobne varčevalnim shemam. Ena bistvena razlika je, da je zavarovalno vsoto mogoče dobiti šele po preteku zavarovalnega obdobja, pri varčevanju pa roki niso nujno omejeni. V primeru življenjskega zavarovanja ni bojazni skušnjave, da bi si nekdo vzela življenje z namenom, da bi prejel zavarovalno vsoto. Problem pa je precej drugačen v primeru zavarovanja zakonske sreče. Raziskave kažejo, da je v državah, kjer zakonodaja otežuje postopek ločitve, manj ločitev (John Crouch et al., 2004).

Zlahka si predstavljamo, da bi se marsikateri neodločen par odločil hitreje za ločitev ob misli na zavarovalno vsoto, ki bi jo ob ločitvi prejel. Ena od možnosti, kako se izogniti temu, da bi zavarovalne sheme spodbujale ločitve, je, da so zavarovalne vsote v primeru ločitve odvisne od trajanja zavarovalnega obdobja. Druga možnost je, da so zavarovalne vsote v primeru realno nižje kot v primeru, da se par ne loči med zavarovalnim obdobjem. Pojavi se lahko tudi nasprotni primer: zavlačevanje ločitve do izteka zavarovalnega obdobja. Dejansko bi bilo potrebno ugotavljati, če sta se zakonca razšla ali ne. Mnogo zlorab bi lahko preprečili tako, da bi jih penalizirali z nižjimi premijami. Ugotavljanje zlorabe bi lahko bilo precej učinkovito z uporabo vprašalnikov pred izplačilom zavarovalne vsote. Primere, kjer bi se pojavil sum zlorabe, pa bi podrobneje preučili.

Upoštevati moramo tudi, da lahko eden od zakoncev umre med zavarovalnim obdobjem. Kaj se zgodi v tem primeru? Možne so različne rešitve tega problema. Ena bi bila, da v tem primeru preživeli zakonec dobi zavarovalno vsoto, ki bi jo dobil v primeru ločitve. Druga možnost bi bila na primer združitev zavarovanja zakonske sreče z rizičnim življenjskim zavarovanjem za oba zakonca. V nadaljevanju bomo predlagali nekaj takih shem.

4.5 Mešano zavarovanje zakonske sreče z nakupom točk sklada

Vlaganje v sklade bi bilo mogoče razširiti tudi na področje zavarovanja zakonske sreče. Vlagateljema se v pogodbi zagotovi določeno zavarovalno vsoto v primeru ločitve, v primeru da ne pride do ločitve pred iztekom zavarovalnega obdobja pa možnost prodaje točk sklada. Zavarovalna vsota bi morala biti vezana na trajanje zavarovalne police. Za dodatno stimulacijo k samemu varčevanju bi bilo mogoče poskrbeti, tako da bi zavarovalne vsote v primeru ločitve zagotavljale manjše donose kot v primeru, da do ločitve ne pride. V današnjem času, ko so ločitve vse bolj pogoste, bi bile takšne sheme lahko zelo zanimive, saj bi velik del zavarovancev (tisti, ki se med zavarovalnim obdobjem ločijo) prejemal zavarovalne vsote z nižjo donosnostjo in s tem na neki način subvencioniral pare, ki se ne ločijo. Poglejmo si primer takšne zavarovalne sheme.

Predpostavimo 9-odstotno rast sklada. Zavarovalna vsota za primer ločitve se poveča vsako leto po 3-odstotni letni obrestni meri. Vplačana enkratna premija je enaka 500.000 SIT.

Prvi stolpec v Tabeli 6 (str. 30) pomeni čas v letih od sklenitve police. Drugi stolpec kaže vrednost naloženih sredstev v določenem trenutku. Stolpec vrednost zavarovalne vsote prikazuje, kako se po letih povečuje vrednost vplačane premije. Stolpec vrednost v primeru ločitve pa prikazuje vrednost vsote, ki jo zavarovalnica izplača parom v primeru ločitve v določenem letu. V stolpcih Ločeni in Poročeni so navedeni podatki o odstotkih ločenih parov oziroma poročenih parov po letih prvega zakona. Statistični podatki o poročenih in ločenih v Tabeli 6 (str. 31) so vzeti iz tabel britanskega statističnega urada (Number, Timing and Duration of Marriages and Divorces: 2001, 2005, str. 6).

Zadnji stolpec v Tabeli 6 (str. 30) prikazuje vrednost sredstev po letih, ki ostanejo zaradi izplačil ločenim parom, ta izplačila pa so nižja, kot je rast sklada. Te vrednosti so preračunane na poročen par. Na koncu se vrednost teh sredstev prišteje vrednosti zavarovane vsote, da dobimo končno vrednost zavarovalne vsote za pare, ki se ne ločijo pred iztekom zavarovalnega obdobja.

V zadnji vrstici sta navedena dva zneska. Znesek "Skupaj ostanek na poročen par" je enak obrestovani vsoti presežkov od izplačanih zavarovalnih vsot ločenim parom. V spodnji vrstici levo pa je naveden končni znesek, ki bi ga po takšni shemi dobil par, ki se med zavarovalnim obdobjem ne bi ločil. Ta znesek vsebuje

obrestovane vplačane premije in kategorijo »Skupaj ostanek na poročen par«.

Zakonca, ki se odločita za 10-letno zavarovalno polico, lahko ob koncu obdobja prejmeta 1.285.157 SIT na vloženi 500.000 SIT, kar predstavlja letne donose v višini 9,9 odstotkov.

Tabela 6: Vrednosti zavarovalnih pri shemi z 3 in 9 odstotno rastjo sklada

Leto	Vrednost zav. vsote	Vrednost v primeru ločitve	Rast sklada	obrestna mera za ločene	Ločeni	Poročeni	Ostanek od ločenih
0	500.000	500.000	9,00%	3,00%	0,00%	100,00%	/
1	545.000	515.000	9,00%	3,00%	3,10%	96,90%	930
2	594.050	530.450	9,00%	3,00%	5,90%	94,10%	1.781
3	647.514	546.363	9,00%	3,00%	8,80%	91,20%	2.933
4	705.791	562.754	9,00%	3,00%	10,30%	89,70%	2.146
5	769.312	579.637	9,00%	3,00%	12,40%	87,60%	3.983
6	838.550	597.026	9,00%	3,00%	15,10%	84,90%	6.521
7	914.020	614.937	9,00%	3,00%	17,40%	82,60%	6.879
8	996.281	633.385	9,00%	3,00%	20,40%	79,60%	10.887
9	1.085.947	652.387	9,00%	3,00%	22,90%	77,10%	10.839
10	1.183.682	671.958	9,00%	3,00%	25,30%	74,70%	12.281
	Skupaj na poročen par	1.285.157				Skupaj ostanek na poročen par	101.475

Vir: Lastni izračun.

V Tabeli 7 (str. 31) so prikazani rezultati za podobno shemo pri različnih obrestnih merah. Po takšni shemi bi pari, ki bi se ločili v prvih petih letih, dobili 500.000 SIT, tisti, ki bi se ločili v drugih petih letih 10-letnega zavarovalnega obdobja, pa 550.000 SIT.

Tabela 7: Vrednosti zavarovalnih vsot pri 9-odstotni obrestni meri

Leto	Rast sklada	Polna zavarovalna vsota	Vsota v primeru ločitve	Ostanek od ločenih parov
0	9,00%	500.000	500.000	/
1	9,00%	545.000	500.000	1.395
2	9,00%	594.050	500.000	2.633
3	9,00%	647.514	500.000	4.278
4	9,00%	705.791	500.000	3.087
5	9,00%	769.312	500.000	4.606
6	9,00%	838.550	550.000	7.791
7	9,00%	914.020	550.000	8.372
8	9,00%	996.281	550.000	13.388
9	9,00%	1.085.947	550.000	13.399
10	9,00%	1.183.682	550.000	28.408
	Skupaj	1.329.760	Skupaj	146.078

Vir: Lastni izračun.

Tabela 8 (str. 32) prikazuje zavarovalne vsote, ki bi jih prejeli pari, ki se ne bi ločili pred iztekom 10-letne zavarovalne police, pri 5, 6 in 7-odstotni letni rasti sklada. Enkratna zavarovalna premija znaša 1.000.000 SIT. V primeru ločitve zavarovanci prejmejo 1.000.000 SIT, če se ločijo v prvih 5 letih od sklenitve zavarovanja in 1.100.000 SIT, če se ločijo po izteku 5. leta 10-letne zavarovalne police.

V zadnji vrstici Tabele 8 (str. 32) so izračunane vrednosti obrestnih mer in zavarovalnih vsot za primer, ko se zakonca ne ločita pred iztekom zavarovalnega obdobja. Vidimo, da ob upoštevanju podatkov britanskega statističnega urada o ločitvah pri realizirani letni rasti sklada med 5 in 7 odstotkov lahko pričakujemo zavarovalne vsote enakovredne dejanski rasti sklada povečani za približno en odstotek.

Tabela 8: Vrednost premije pri različnih različnih stopnjah rasti sklada

Leto	Vsota za ločitev	Rast sklada	Vrednost premije	Rast sklada	Vrednost premije	Rast sklada	Vrednost premije
0	1.000.000	5,00%	1.000.000	6,00%	1.000.000	7,00%	1.000.000
1	1.000.000	5,00%	1.050.000	6,00%	1.060.000	7,00%	1.070.000
2	1.000.000	5,00%	1.102.500	6,00%	1.123.600	7,00%	1.144.900
3	1.000.000	5,00%	1.157.625	6,00%	1.191.016	7,00%	1.225.043
4	1.000.000	5,00%	1.215.506	6,00%	1.262.477	7,00%	1.310.796
5	1.000.000	5,00%	1.276.286	6,00%	1.338.226	7,00%	1.402.552
6	1.100.000	5,00%	1.340.096	6,00%	1.418.519	7,00%	1.500.730
7	1.100.000	5,00%	1.407.100	6,00%	1.503.630	7,00%	1.605.781
8	1.100.000	5,00%	1.477.455	6,00%	1.593.848	7,00%	1.718.186
9	1.100.000	5,00%	1.551.328	6,00%	1.689.479	7,00%	1.838.459
10	1.100.000	5,00%	1.628.895	6,00%	1.790.848	7,00%	1.967.151
Skupaj	Obr. mera / Zav. vsota	5,85%	1.764.925	6,96%	1.960.098	8,07%	2.173.282

Vir: Lastni izračun

Pri predlagani shemi bi gotovo pogosto prihajalo do odlašanja z ločitvijo zadnja leta pred iztekom zavarovalnega obdobja. To bi zahtevalo določen popravek upoštevanih statistik ločitev.

Omenili smo, da bi lahko v zavarovanje zakonske sreče vključili tudi riziko življenjsko zavarovanje. V primeru, da eden od zakoncev umre pred iztekom zavarovalnega obdobja, bi tako drugemu zakoncu izplačali določeno zavarovalno vsoto. V tem primeru, bi k zavarovalnim premijam samo prišteli zavarovalne premije za riziko življenjsko zavarovanje za isto obdobje.

4.6 Mešano zavarovanje zakonske sreče z zakonskim svetovanjem

Pari, ki bi že v začetku upoštevali dejstvo, da lahko zaidejo v zakonske težave, bi bili morda zainteresirani za shemo, ki bi jim krila stroške zakonskega svetovanja v takem primeru. Takšna shema bi bila v osnovi povsem običajna mešana zavarovalna shema z nekoliko višjo premijo oziroma z relativno nižjo izplačano zavarovalno vsoto.

Poglejmo primer navadne sheme mešanega zakonskega zavarovanja in jo spremenimo v shemo z zakonskim svetovanjem.

Pri 10-letni shemi mešanega zavarovanja zakonske sreče, zavarovalnica izplača za vplačano enkratno premijo 1.000.000 SIT, po preteku 10 let od sklenitve police 1.750.000 SIT. V primeru razveze pa prvih 5 let 1.000.000 SIT, drugih 5 let zavarovanja pa 1.100.000 SIT.

V tem primeru smo upoštevali podatke iz prejšnjega primera pri 5-odstotni letni rasti vrednosti sredstev zavarovalnice.

Razširimo sedaj to shemo z možnostjo zakonskega svetovanja. Dejanska višina zavarovalne vsote v primeru, da se par ne loči pred iztekom zavarovalnega obdobja, bi bila verjetno precej nižja kot 1.750.000 SIT, saj se nekateri pari ne bi ločili in bi bil tako pribitek zaradi izgubljenih sredstev ločenih parov nižji. Predvsem pa bi jo znižali stroški zakonskega svetovanja.

Primer:

Predpostavimo, da zavarovalnica krije stroške svetovanja do višine 200.000 SIT. Stroški svetovanja v povprečju znašajo 100.000 SIT. Hkrati moramo predpostaviti, kolikšen bi bil delež zavarovanih parov, ki bi izkoristili svetovanje. Naj bo ta delež 5 odstotkov vsako leto. Ostali podatki so enaki tistim iz prejšnjega primera. Računamo zavarovalno vsoto za primer, ko ne pride do ločitve pred iztekom zavarovalnega obdobja.

$P = 1.000.000$; znesek enkratne premije zavarovanja

$F_2 = 1.000.000$; zavarovalna vsota v primeru razveze v prvih 5 letih zavarovanja

$F_3 = 1.100.000$; zavarovalna vsota v primeru razveze v drugih 5 letih zavarovanja

$C = 100.000$; povprečni stroški zakonskega svetovanja

$r = 5\%$; rast sklada

$u_i = 5\%$; delež zavarovancev, ki izkoristi svetovanje v določenem letu.

l_i - odstotek poročenih na koncu leta i . Odčitali jih bomo iz Tabele 6 (str. 30).

Iz enakosti med potrebnimi zbranimi sredstvi in izplačili lahko izračunamo F_1 .

$$P * l_0 = F_2 \sum_{i=1}^5 (l_{i-1} - l_i)(1+r)^{-i} + F_3 \sum_{i=6}^{10} (l_{i-1} - l_i)(1+r)^{-i} + C \sum_{i=1}^{10} u_i (1+r)^{-i} + F_1 * l_{10} (1+r)^{-10}$$

$$F_1 = \left(P * l_0 - F_2 \sum_{i=1}^5 (l_{i-1} - l_i)(1+r)^{-i} - F_3 \sum_{i=6}^{10} (l_{i-1} - l_i)(1+r)^{-i} - C \sum_{i=1}^{10} u_i (1+r)^{-i} \right) * (1+r)^{10} / l_{10}$$

$$F_1 = (1.000.000 - 1.000.000 * 0,1088 - 1.100.000 * 0,088 - 100.000 * 0,386) * 1,629 / 0,747$$

$$F_1 = 1.648.982$$

Velike razlike glede na zavarovanje brez svetovanja v tem primeru ni. Kot smo rekli, bi bilo v takšni shemi pričakovati manj razvez, tako da bi bila dejanska vrednost nekoliko nižja. Vidimo, da bi stroški svetovanja zavarovalno vsoto pri naših predpostavkah znižali za približno 100.000 SIT. To je toliko, kot naj bi v povprečju znašali stroški svetovanja (gre zgoj za naključje), seveda pa ne moremo sklepati, kako bi bilo v resnici, saj nimamo niti realne ocene deleža zavarovancev, ki bi svetovanje izkoristili, niti ocene povprečnih stroškov. Kakorkoli že, povejmo le še to, da v tem primeru ekvivalentna obrestna mera znaša 5,128 odstotka. Upoštevali smo skromno rast 5 odstotkov letno, kar ustreza netveganim naložbam.

4.7 Zavarovanje zakonske sreče z vidika družbe

Poleg izgube, ki jo utrpi ločeni par, se z ločitvijo hkrati pojavijo tudi družbeni stroški. Tako javno kot zasebne ustanove, bi lahko nudile dodatne ugodnosti ločenim staršem otrok. V vrtcih in šolah bi lahko imeli dodatne storitve za otroke ločenih staršev. Tudi podjetja bi lahko nudila dodatne ugodnosti ločenim staršem. Na primer vrtce poleg službe in podobno. S tem bi se skrajšale poti, ki jih morajo starši vsak dan opraviti, poleg tega pa bi lahko s svojimi otroki preživljali kosila v službi.

Verjetno bi si lahko zamislili še kopico podobnih idej. V tem diplomskem delu pa bomo na hitro razmislili le o zavarovanju s strani izobraževalnih ustanov.

4.7.1 Zavarovanje zakonske sreče s strani izobraževalnih ustanov.

V vrtcih in šolah bi dodatna sredstva za potrebe otrok ločenih staršev lahko zbrali z zavarovanjem otrok. Ustanova bi za vsakega otroka plačala letno premijo. V primeru, da se starši otroka ločijo, bi zavarovalnica začela izplačevati ustanovi določena sredstva za otroka ločenih staršev. S tem denarjem bi vrtci ali šole izvajali določene programe, kot so cenejše dodatno varstvo ali strokovne sodelavce (morda le dodatno izobraževanje za zaposlene), ki si usposobljeni za pomoč otrokom. Takšna shema bi bil zanimiva verjetno za manjše ustanove, kjer se delež otrok ločenih staršev zaradi majhnosti vzorca močno spreminja iz leta v leto.

l_i ; število zavarovanih otrok, ki imajo poročene starše

d_i ; število otrok, ki imajo ločene starše

n ; število let zavarovanja

Letne premije takšnega zavarovanja bi izračunali iz naslednje enakosti:

$$P \sum_{i=1}^n l_i * (1+r)^{1-i} = F \sum_{i=1}^n d_i * (1+r)^{-i}$$

Spet gre za enakost med vplačanimi premijami in izplačanimi zavarovalnimi vsotami. Potrebni statistični podatki za ta primer nimamo, zato konkretnih vrednosti ne moremo računati.

SKLEP

Na nekaj čez trideset straneh je na kratko opisanih več idej. Prvo poglavje prikazuje funkcijo sreče in denarno vrednost človeškega življenja. Na koncu tega poglavja je omenjeno neke vrste ravnovesje med potrebo po čim večji potrošnji posameznika in njegovo srečo. Drugo poglavje ob dveh primerih opisuje poenostavljeno ocenjevanje vrednosti sreče in kompenzacijo njene izgube. Ta naj bi bila možna z nadomestno potrošnjo. Tretje poglavje preide na zavarovalništvo. Predvsem na primerih razlaga mešano življenjsko zavarovanje. Mešano življenjsko zavarovanje predstavlja za osnovno idejo, prikazani sta dve shemi zavarovanja zakonske sreče, ki sem ju sestavil na njeni podlagi. Razen tretjega in uvodnega dela četrtega poglavja, ki govori o razlogih in posledicah ločitev, gre za skupek

predpostavk in na njih temelječih sklepov, do katerih sem prišel z namenom enostavne formalizacije enega vidika omejitev človeškega potrošništva. Zavedam se, da je govorjenje o sreči zelo težavno. Definicija sreče, ki sem jo zapisal na začetku tega dela, bi prav lahko veljala za koristnost. Zdi pa se mi, da koristnost, ki jo zaznavamo pred nakupom, večinoma po nakupu določene dobrine hitro zbledi. Le redke dobrine nam dejansko predstavljajo uresničitev neke želje. Vsaj na kratek rok se lahko slepimo s trošenjem. Pogosto ne najdemo tistega, kar si resnično želimo in tako imamo ves čas polna nakupovalna središča, le redko kdo pa je z življenjem v resnici bolj zadovoljen kot pred dvajsetimi leti, ko je bila njegova potrošnja bistveno bolj omejena.

Drugi namen tega dela je bil razmisliti o možnih tržno uporabnih inačicah zavarovanja zakonske sreče. Prvi namen je bil dosežen. Pravilnih ali napačnih odgovorov pri poenostavljenem teoretiziranju, kot je pričujoče, ni. S tega vidika je zapisano povsem sprejemljivo. Če je bil drugi namen dosežen, bi bilo mogoče ugotoviti, v primeru, da bi se zavarovanje zakonske sreče uspelo uveljaviti.

Od govora o sreči na začetku tega dela in zvencega imena do končne oblike zavarovanja je velik razkorak. Skupno je le ime. Uspel ali ne, drugi namen tega dela je povsem v nasprotju z opisanimi načeli iz prvega poglavja, kjer je bilo govora o dobrinah, katerih oglaševanje zbuja nove želje in tistih, ki jih potrebujemo, ne glede na njihovo oglaševanost. Zavarovanje zakonske sreče, kot je bilo predstavljeno v tem delu, gotovo ne spada v prvo skupino dobrin. Sreče namreč po predstavljenih shemah ne zavarujemo, prej bi lahko rekli, da stavimo proti njenemu koncu. Če je tako, bi verjetno lahko tudi nekdo drug stavil na naš zakon ali proti njemu. Mogoče bi te stave lahko razširili na kakšna manj sporna področja, na primer ali bo vladi uspelo držati deficit znotraj postavljenih meja ali stave v zvezi z vremenom, preden gremo na počitnice. Če pravilno ugotoviš, da bo 7 dni v tednu deževalo, imaš plačane nove počitnice. Takšnih zamisli je še na pretek in verjetno za kakšno od njih že nekdo skuša ugotoviti, ali je uporabna ali ne. Za to delo pa bo zadostovalo do tu napisano.

LITERATURA

1. Bogataj Ludvik, Ferbar Liljana: Matematika za ekonomiste 2. del. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 245 str.
2. Gantar-Brovč Petra: Življenjsko zavarovanje. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 46 str.
3. Hart D.G., Buchanan R.A., Howe B.A.: The Actuarial Practice of General Insurance. Sydney : Institute of Actuaries of Australia, 1996. 589 str.
4. Robins Lee, Regier Darrel, Psychiatric Disorders in America: The Epidemiologic Catchment Area Study. New York : Free Press, 1991. 44 str.

VIRI

1. Crouch John et al.: Divorce rates and laws: USA and Europe. [URL: http://lists.his.com/smartmarriages/__divorc.htm], 25.8.2005.
2. Making Marriage Last. American Academy of Matrimonial Lawyers. [URL: http://www.aaml.org/Marriage_Last/MarriageLastText.htm], 25.8.2005.
3. Number, Timing, and Duration of Marriages and Divorces: 2001. Washington : US Census Bureau, 2005. 77 str.
4. RP-2000 Mortality Tables Report. Schaumburg : Society of Actuaries, 2004. 47 str.
5. Stanton Glenn T.: 1998 South Carolina Marital Health Index. Palmetto: Palmetto Family Council, 1998. 85 str.